

Inledning

Föreliggande Technejournal *Vetenskapliga perspektiv och metoder inom slöjdfältet* är det första numret av den nya elektroniska Techne Serien. Samma Techne trycks även i pappersformat, dvs. artikelsamlingen ges ut ”både och”. Technejournalen innehåller 18 artiklar inom temat perspektiv, metod, analys och dokumentation inom slöjdpedagogisk forskning. Marléne Johansson och Mia Porko-Hudd är temaredaktörer och har samordnat rapporteringen.

Inom NordFo används begreppet slöjd som en gemensam benämning för kunskapsområdet. Över tid, formade med varje lands historia och kulturella traditioner tillsammans med politiska beslut, benämns kunskapsområdet delvis olika i de nordiska länderna; i skolan, i lärarutbildning och inom forskning, vilket framkommer i artiklarna. Se tidigare Techne-rapport B:15/2008 för mer information om varje nordiskt lands undervisnings- och forskningstraditioner inom slöjdfältet (Gulliksen & Johansson, 2008).

Utöver att artiklarna visar på exempel från nordisk forskning med empirisk anknytning till slöjdfältet är tanken att journalen skall vara ett ämnesinriktat komplement till allmänna forskningsmetodböcker. Artiklarna speglar hur olika perspektiv och metoder kan användas för att utforska och dokumentera det slöjdpedagogiska forskningsområdet. För att göra artiklarna mer lättillgängliga för läsarna har vi låtit författarna rikta upp artiklarnas innehåll och struktur under de gemensamma rubrikerna: *Perspektivgrund, Insamling och empiri, Metod och analys, Resultatbeskrivning* och *Reflektion*. Givetvis är varje artikel menad att beskriva det som är tänkt och önskvärt, men genom att hålla samman varje artikel under samma rubriker är vår strävan att artiklarna därigenom kan bli extra användbara för studeranden i grundutbildning, på magister- masternivå, inom forskarutbildning och för forskare inom slöjdfältet.

Nedan presenteras artiklarna i korthet efter innehållsförteckningens ordningsföljd:

Fältarbete i slöjdpraktiker

Marcus Samuelsson beskriver överväganden inför och under ett fältarbete i två slöjdpraktiker; en skolslöjdspraktik i den obligatoriska skolan och en slöjd-klubbpraktik utanför skoltid. Vidare problematiseras hur fältforskare vid antropologisk och etnografisk forskning har att förhålla sig till, och reflektera över, sin roll som medaktör under det att deltagande observationer, fältanteckningar, samtal, dokument- och föremålsanalyser genomförs tillsammans med tankar inför avrapporteringen av fältarbetet.

Att fånga identitet och lärande i slöjd med etnografisk metod

Eva Ahlskog-Björkman & Marie Koch redogör utifrån etnografiska utgångspunkter dels om yngre barns upplevelser av skapande i formell utbildningsmiljö, dels om vuxna ”slöjdaktivisters” skapande av textila artefakter i informella lärandemiljöer. Författarna diskuterar den etnografiska forskarens utgångspunkter för insamling, genomförande och analys av empiriskt datamaterial som kan samlas in genom direkta observationer, intervjuer eller artefakter.

Vad och hur gör de? – att synliggöra lärande i grundskolans slöjdpraktik med hjälp av videoetnografi och mikroanalyser

Marléne Johanssons artikel bygger på resultat och erfarenheter av etnografiskt insamlade videoinspelningar från grundskolans autentiska slöjdundervisning vid tre projekt; ”förstudier” under slutet 1990-talet, avhandlingsprojektet ”Slöjdpraktik i skolan” 2002 och inom forskningsprojektet ”Kommunikation och lärande i slöjdpraktiker” under 2005–2010. Utifrån ett sociokulturellt perspektiv har videomaterialet analyserats kvalitativt dels på en övergripande nivå, dels detaljerat med hjälp av transkriberade mikroanalyser för att synliggöra lärandesituationer.

Researching Interplay between 3D-Materials and Young Children in Socio-Cultural Contexts

Biljana C. Fredriksen redovisar via observationsanteckningar och med hjälp av videoinspelning med fasta kameror hur förskolebarn arbetar och skapar mening när de arbetar med olika material och redskap. Kvalitativa analyser är utförda med hjälp av programvaran NVivo. Resultaten visar hur barnens arbete med material och redskap influerar problemlösningssituationer och meningsskapande och hur detta sker i interaktion med andra barn och vuxna i förskolemiljön.

Skriv och berätta – lärarstuderandes minnesberättelser om slöjd

Mia Porko-Hudd beskriver klasslärarstuderandes minnesberättelser av skolslöjden. Utifrån en hermeneutisk och Grounded Theory influerad forskningsansats har skriftliga berättelser analyserats och kategoriserats med hjälp av det kvalitativa databehandlingsprogrammet NVivo. I artikeln problematiseras klasslärarstuderandes negativa upplevelser av slöjduppgifterna från egen skoltid och vikten av lärarens pedagogiska uppdrag med att förankra undervisningens innehåll och intentioner hos eleverna.

Dagboksmetod – att beskriva slöjdarbete med elevers och lärares egna ord

Marléne Johansson beskriver hur dagbokstexter kan användas för reflektion och lärande. I artikeln redogörs för erfarenheter av deskriptiva studier med elevers och lärares dagboksanteckningar insamlade vid tre tillfällen; ”Nationell utvärdering av grundskolans slöjdämne 1992–1996”, avhandlingsprojektet ”Slöjdpraktik i skolan” 2002 och ”Nationell utvärdering av grundskolan 2003–2007”. Det empiriska

dagboksmaterialet har analyserats och kategoriserats kvalitativt. Exempel på dagbokscitat från de tre studierna illustrerar hur arbetet i slöjdsalen kan beskrivas med elevers och lärares egna ord.

Bayesian inference – a way to combine statistical data and semantic analysis

Eila Lindfors beskriver möjligheter med att använda den kvantitativa metoden ”Bayesian modelling” vid statistiska analyser. Genom att bygga modeller kan sannolikheter beräknas exempelvis om hur viktigt experter inom textilbranschen uppskattar att kunskaper om textila produkters egenskaper är i mötet med konsumenter. Med hjälp av modellanalyser av statistiska dataunderlag diskuteras hur graden av övertygelse kan uppskattas i mätningar, exempelvis hur lärarstuderanden tänker om slöjd före och efter en didaktikkurs.

Crafts-Researchship in Sloyd Education

Mika Metsärinne & Manne Kallio diskuterar slöjdlärarstuderandes vetenskapliga utveckling genom att redogöra för analyser av lärarstuderandes teorikonstruktioner i 69 magisteruppsatser i slöjdpedagogik. Den fenomenografiska ansatsen används för att beskriva och definiera fokus i studerandes forskningsuppgifter och individuella teorier om slöjdekvalitet. Resultaten presenteras i kunskapskategorier som visar att studerandes vetenskapliga medvetenhet och utveckling sker hierarkiskt.

Arts and Crafts Design in Time, Space and Place

Eeva-Maija Lappalainen tillämpar sin egen utvecklade Ha-La-Cu-metod i observationen av barnträdgårds- och klasslärarstuderandes lärprocesser i slöjd och deras analyser av slöjdprodukter. Ha-La-Cu-metoden fokuserar på lärande av språk och kultur i förhållande till lärande i slöjd och formgivning. I artikeln presenteras tillämpningen av fiktiv litteratur i syftet att uppmärksamma studerandena på olika slöjdmaterialers kvaliteter. Redovisningen görs med hjälp av citat från studerandes skriftliga metaforer i anslutning till sin slöjdprodukt.

Håndværk og design; nyt fag, ny didaktik – et aktionsforskningsprojekt

Stig Pedersen & Hanne Schneider redogör för hur aktionsforskning används i ett tvåårigt försöksarbete med att utveckla ett nytt skolämnes didaktik utifrån visioner, innehåll och lärande i ett framtidsperspektiv. Riktlinjerna för det nya skolämnet ”håndværk og design” är formade utifrån politiska beslut. I artikeln diskuteras hur samspelet mellan idéer, erfarenheter och forskning utvecklas under aktionsforskningsprocessens faser och hur dessa erfarenheter, utöver de politiska besluten, kan ligga till grund för hur skolämnet kan framskrivas i ny läroplan och realiseras i praxis.

A survey on students design decisions making in Design and Craft education in Icelandic schools

Gisli Thorsteinsson & Brynjar Olafsson redogör, utifrån den nationella läroplanens texter, för elevers möjligheter för beslutfattande utifrån resultat från semi-strukturerade intervjuer med lärare i grundskolan. Intervjuerna har bandats, transkriberats och analyserats utifrån fenomenografiska utgångspunkter. I artikeln diskuteras läroplanens möjligheter och lärarnas uppfattningar om vad som är genomförbart i skolan, specifikt vad gäller elevers beslutsfattande.

Den gode historie i ”Lokale valg” – et udviklingsprojekt i Grønland

Finn Eldor & Inge-Lise Lynge beskriver resultat från semistrukturerade intervjuer, utifrån en intervjuguide, om hur och vad läraren väljer att tala om gällande skolämnet ”det fria valet” på Grönland. Intervjuerna har kompletterats med observationsstudier samt foto- och videodokumentation. Intervjuerna har analyserats kvalitativt till kategorier och presenteras med citat som illustrerar resultaten.

Fokusgruppintervju, et hjælpemiddel til å videreutvikle kunnskap om undervisningen i lærerutdanningen?

Marte S. Gulliksen & Finn R. Hjordemaal diskuterer i vilken grad fokusgruppintervju kan användas som ett hjälpmedel för att utveckla en forskningsbaserad kunskap om undervisning i ämneslärarutbildningen i formgivning, kunst og håndverk. Genom att samtala med lärarutbildarna utifrån fokus på olika problemställningar är intresset riktat mot att igångsätta reflektionsprocesser om hur egen och andras undervisning kan förbättras. Vidare förs resonemang om transkribering av fokusgruppernas samtal och användning av diskursanalys inför det planerade forskningsprojektet.

Mp3-inspelning som metod för att studera slöjdundervisning

Peter Hasselskog beskriver, utifrån erfarenheter från avhandlingsstudien ”Slöjdlärares förhållningssätt i undervisningen” (2010), metoden att spela in lärares muntliga kommunikation med elever via en bärbar mp3-spelare som fästs på läraren. Mp3-inspelningen pågick under hela lektionspass i slöjdsalen för att dokumentera lärares samtal med elever. I artikeln diskuteras Mp3-inspelningarnas hörbarhet inför tolkning och analys, hur resultat kan tolkas ur ett läroplansteoretiskt perspektiv och hur samtalen kan förstås utifrån kommunikation och lärande.

Samtal om estetiska aspekter i textilslöjden

Siri Homlong diskuterar hur man kan kommunicera estetiska kvaliteter vid arbete i textila material. Fokus ligger på elevers förmåga att uttrycka sig i tal i jämförelser av olika mönstrade tyger. Den kvalitativa undersökningsmetoden utgörs av en modifierad Repertory Grid som lämpar sig i sammanhang där man vill kartlägga

begrepp, värderingar och förhållningssätt. I artikeln ges exempel med hjälp av citat på hur elever motiverade sina ställningstaganden samt i vilka situationer och på vilka områden de hade problem med att förklara orsaken till sina val. Vidare föreslås hur en jämförande analysmetod kan bidra till utveckling av kommunikation kring estetiska aspekter i slöjdundervisningen.

Tolkning av det visuella och det verbala

Barbro Sjöberg bearbetar med hjälp av dataprogrammet N´Vivo 9 ett empiriskt bildmaterial bestående av inskannade skissböcker. Skissböckerna har använts som dokumentationsform i en kurs i Konsthandarbete vid slöjdläroarutbildning. I artikeln redogörs för några av de oändliga möjligheter dataprogrammet ger att koda, kategorisera och utläsa resultat ur dokumentationer som består av både verbala och visuella uttrycksätt.

Följ genstandens läringsspor – fra praksisfælleskab til livsfællesskab

Sara Hanghøj redogör för hur slöjdade föremål, och de material, tekniker och använda redskap de är producerade med, efter tillverkningen kan spegla lärandesituationer under tillverkningsprocessen och avläsas i färdig artefakt. Det färdiga föremålet bär med sig avtryck av lärande till nya sammanhang som vanligtvis inte är knutna till undervisning. I artikeln diskuteras lärande utifrån sociala utgångspunkter och hur föremål kan analyseras med hjälp av kulturanalys.

Spår av lärande – föremål som källa

Annelie Holmberg redogör och diskuterar, utifrån ett historiskt perspektiv, hur lärandetraditioner under olika tidsepoker lämnat spår i de slöjdföremål som tillverkas under läroarutbildningstiden. Metoden ”material culture” används inom etnologisk- och arkeologisk forskning där frågor ställs systematiskt till samtliga föremål i en undersökning, de kan läsas likt skriftliga eller muntliga källor. I artikeln diskuteras hur föremål framställda av textilläroarstudier under utbildning kan berätta något om utbildningskulturen de var en del av.

Vår förhoppning är att artiklarna skall ge kunskap och inspiration inför nya forskningsstudier.

Marléne Johansson & Mia Porko-Hudd
Temareaktörer

Inledning